

General-major
ZDRAVKO DIMIĆ

Rukovođenje i komandovanje u savremenim uslovima

Treba odmah reći da celovita rasprava o problemima rukovođenja i komandovanja u savremenim armijama i oružanim snagama prevazilazi okvire bilo koje tribine, između ostalog i zato što pretpostavlja šire i svestranije poniranje u mnoge oblasti i discipline društvenih, tehničkih, vojnih i drugih nauka, a to je nemoguće postići u improvizovanom razgovoru. Primera radi, samo o organizaciji i sistemu funkcionisanja štabova postoje desetine višetomnih studija, a slično je i sa mnogim drugim aspektima rukovođenja i komandovanja. Jedna od tema o kojoj se u poslednje vreme veoma mnogo govori i piše odnosi se, npr., na korišćenje i metode upotrebe čitavog kompleksa elektronskih sredstava i drugih najsavremenijih tehničkih sredstava, bez kojih se ne može zamisliti uspešno komandovanje. Gotovo u istom obimu prisutne su u literaturi i mnoge druge teme iz domena rukovođenja i komandovanja, što samo potvrđuje početnu konstataciju o širini i sveobuhvatnosti ove materije.

Kada govorimo o evoluciji *našeg* sistema rukovođenja i komandovanja u posleratnom periodu, možemo reći da se njegove etape razvoja uglavnom podudaraju sa pojedinim razdobljima u razvoju Armije i oružanih snaga u celini.¹

Usvajanjem koncepcije i doktrine opštenarodne odbrane, naše društvo i oružane snage ušli su u novu, višu fazu razvoja i izgradnje celokupne odbrambene organizacije naše samoupravne socijalističke zajednice, o čijim je osnovnim obeležjima drug Tito iscrpno govorio na Desetom kongresu SKJ i prilikom promocije za počas-

¹ Ova tema prevazilazi okvire rasprave o komandovanju, zbog čega se ne upuštamo u njenu analizu.

nog doktora vojnih nauka, decembra 1976. godine. Kao što je poznato, naročito je upozorio na sledeće činjenice: prvo, da je naša celokupna odbrambena politika i vojna organizacija sastavni deo našeg jedinstvenog samoupravnog socijalističkog društveno-političkog sistema, da su utkane u njega i da čine jednu od njegovih bitnih funkcija; drugo, da u meri u kojoj razvoj samoupravljanja dublje prodire u sve pore društvenog života — razgranjava se i razvija istovremeno i sfera odbrane, a njeni nosioci i kreatori sve više postaju radni ljudi i građani i njihove društveno-političke asocijacije.

U ovim relacijama treba sagledavati i celokupan kompleks problematike rukovođenja i komandovanja. Odbrana i zaštita, naime, nisu više samo briga i obaveza oružanih snaga. Za njih odgovara društvo u celini, pri čemu su jasno opredeljene i fiksirane obaveze svih nivoa: od Federacije do mesne zajednice i organizacije udruženog rada. Svaki od pomenutih subjekata ima »svoja« prava, obaveze i funkcije, koje se u krajnjem slivaju u jedinstvenu odbrambenu celinu jugoslovenske socijalističke samoupravne zajednice. To, drugim rečima, znači da sistem rukovođenja i komandovanja oružanim snagama, isto kao i celokupni sistem opštenarodne odbrane, moraju da u svojoj organizaciji, načinu funkcionisanja i unutrašnjim odnosima ispoljavaju i odražavaju opšte i zajedničke interese i opšte usvojene odnose u našem društvu, pri čemu — prirodno — zadržavaju i neke specifičnosti, koje proizilaze iz samog karaktera vojne organizacije.

Iako su manje-više poznati, mislim da nije suvišno ako i u ovom kontekstu ponovo upozorimo na *osnovne* principe rukovođenja i komandovanja, onako kako su utvrđeni i definisani Ustavom SFRJ, Zakonom o narodnoj odbrani i »Strategijom oružane borbe«. Pre svega, to je spoznaja o jedinstvenoj koncepciji i doktrini opštenarodne odbrane, jedinstvenoj strategiji oružane borbe i jedinstvenim oružanim snagama. Nema nikakve sumnje da je pomenuto načelo od fundamentalnog značaja i da predstavlja najbitniji preduslov za izgradnju i funkcionisanje celokupnog sistema i mehanizma rukovođenja i komandovanja oružanim snagama. Ostale principe ćemo samo notirati: a) princip jednostarešinstva, koje je izraženo u funkciji komandanta na svim nivoima; b) subordinacija u rukovođenju i komandovanju; c) princip saradnje i sadejstva komandi, štabova i jedinica JNA i TO na svim nivoima; d) saradnja komandi, štabova i jedinica JNA i TO sa organima DPZ i drugim strukturama ONO; e) princip pretpočinjavanja komandi i jedinica TO odgovarajućim komandama JNA i obratno; f) mogućnost međusobne transformacije komandi i jedinica JNA i TO, i dr.

Razrada svakog od navedenih principa, a oni nisu jedini, zahtevala bi posebnu i veoma opsežnu raspravu, što sada očito nije izvodljivo ni potrebno. Primera radi, samo na temu o mogućnostima transformacije jedinica JNA i TO trebalo bi izučiti čitave grupe problema, organizovati mnogo razgovora i objaviti desetine članaka, a slično je i sa drugim temama.

U razradi i teorijskom uobličavanju većine ovih problema već su postignuti zapaženi rezultati, ali treba imati u vidu da se gotovo svakog dana otvaraju nova pitanja i pokreću nove teme na koje tek treba dati odgovor. Mislim da u ovom pogledu pred našom teorijom, a posebno publicistikom, stoje veoma krupni zadaci, među kojima je na neke upozorio i savezni sekretar za narodnu odbranu u knjizi »Opštenarodna odbrana strategija mira«.

Sledeća tema na koju bih želeo da skrenem pažnju odnosi se na kompleks problema u vezi sa uticajem savremenih tehničkih i borbenih sredstava na sistem rukovođenja i komandovanja. Kada o tome govorimo, mislim da treba poći od činjenice da nikada u istoriji ljudskog društva nije bio tako snažan i sveobuhvatan uticaj nauke, tehnike i tehnologije na razvoj i izgradnju vojne sile i način vođenja rata kao što je to u savremenim uslovima. Kao što je poznato, nova ratna tehnika i oružja ne samo što bitno utiču na promenu tradicionalnih formi i metoda izvođenja borbenih dejstava, već direktno uslovljavaju i pojavu novih oblika organizacije OS, menjaju načela njihove upotrebe i neposredno se odražavaju na usvajanje novih koncepcija rukovođenja i komandovanja.

To je samo jedan od razloga (doduše veoma značajan) zbog kojeg se nastavlja ispitivanje i preispitivanje postojećih gledišta o karakteru rata i o oblicima i metodama njegovog vođenja, pa se u skladu s tim vrše neprekidne promene u doktrinama, strategiji, operatici i taktici, organizaciji OS, sredstvima ratne tehnike i borbenim postupcima. Uporedo se nastavlja i kontinuirani proces usklađivanja celokupnog »mehanizma« rukovođenja i komandovanja sa promenama u sferi tehnike i vojne organizacije, pri čemu se posebno akcentira neophodnost materijalno-tehničke opremljenosti, zaštićenosti i osposobljenosti kadrova za rad u novim, složenijim uslovima. To su, ujedno, i osnovni pravci daljeg razvoja i usavršavanja rukovođenja i komandovanja gotovo u svim armijama, pa i kod nas.

Sudeći prema dosadašnjim saznanjima i stečenim iskustvima, najjači uticaj na sistem i organizaciju vojnog rukovođenja i komandovanja imaju elektronska sredstva, odnosno savremena tehnička

sredstva za izviđanje i ometanje komandovanja. U ovu grupu sredstava spadaju: radio, radarska, televizijska, laserska, infracrvena, akustična i ostala tehnička sredstva, koja koriste toplotne, elektromagnetske, svetlosne i radiološke izvore zračenja, a koja su smeštena u specijalna motorna vozila, helikoptere, izviđačke avione, izviđačke kosmičke satelite i dr. Za potrebe elektronskog izviđanja i ometanja neprekidno se razvijaju nova i usavršavaju postojeća tehnička sredstva, a uporedo se istražuju i novi metodi za njihovo korišćenje. Kao što je poznato, to je oblast koja se ni jednog trenutka ne sme izgubiti iz središta naše pažnje i interesovanja, i koja će stalno vršiti uticaj na rukovođenje i komandovanje, posebno u našim uslovima.

Na kraju, upozorio bih i na neke probleme u vezi sa organizacijom sadejstva, s obzirom na nove elemente koji se u ovom domenu javljaju.

Premda organizacija sadejstva u izvođenju borbenih dejstava nikada nije bio lak zadatak, danas je ona znatno složenija i delikatnija. To posebno važi za našu strategiju i taktiku. U našim uslovima, naime, sadejstvo se više ne može svoditi samo na klasične elemente borbenog poretka, susede, avijaciju i one činioce koje smo nekada uzimali u obzir. Zahtevi su sada mnogo širi. Kada se organizuje sadejstvo, moraju se uzeti u obzir i sve snage, strukture i subjekti ONO koji se nalaze u zoni borbenih dejstava, jer će od njihove aktivnosti često zavisiti uspešno izvršavanje borbenih zadataka.

Sadejstvo uvek mora biti podređeno zahtevima i ciljevima oružane borbe, naročito kombinovanog oblika borbe, koji će, najčešće, dominirati na našem ratištu. Uskladiti borbena dejstva svih jedinica i struktura ONO u okvirima jedne zone (pravca) u zahvatu fronta, na privremeno zaposednutoj teritoriji i sopstvenoj teritoriji — veoma je delikatan i složen zadatak. Njegova uspešna realizacija pretpostavlja, između ostalog, i izuzetno visok nivo komandovanja i rukovođenja, a da bi se to obezbedilo — neophodna je kontinuirana i kvalitetna obuka štabova i starešina, kao i njihovo neprekidno stručno i teorijsko usavršavanje.